մագցել, թռչիլ, հազար ու մէկ անկարելի կրթութիւններ ընել, մնոտի խաղ մըն էր իրեն համար։

Եթէ Ֆերկըսըն գլուխն էր և քէննըտի բաղուկը, ձոյ ձեռքը պիտոր ըլլար։ Արդէն չատ մը ճանապարհորդութեանց մէջ տիրոջը ընկեր եղած էր, և իր ճարպկին յարմարցուցած գիտութեան ներկ մը ստացած էր. բայց իր գլխաւոր պարծանքը քաղցրաբարոյ փիլիսոփայութիւն մըն էր, ազնիւ ամենալաւութիւն մը. ամենայն ինչ դիւրին կը գտնար, տրամաբանական, բնական, և հետևաբար բոլորովին անծանօթ էին իրեն ուրիշի վրայ մեղադիր ըլլալ կամ տրտնջել։

Բաց 'ի ուրիշ յատկութիւններէ, նշանաւոր էր իր տեսողական կարողութեամբը որ արտաքոյ կարգի հեռատես էր. Մէօսդլինի հաւասար, որ քէբլէրի ուսուցիչ եղած էր, հաղուագիւտ կարողութիւն ունէր, առանց դիտակի օգնութեանը լուսնոտին արբանեակները տեսնելու, և բաղմաստեղաց խմբին մէջ տասնըչորս աստղ թուելու, որոնց եօթինները իններորդ մեծութեամբ են։ Սակայն ասով ալ մնապարծ չէր ըլլար. մանաւանդ թէ հեռուանց քեզ տեսնելով կ'ողջունէր, և ըստ դիպաց, աղէկ գիտէր աչքերը գործածելու։

Գիտնալով ուրեմն այս մեծ վստահութիւնը՝ որ ձոյ տոքտորին վրայ ունէր, պէտք չէ զարմանալ եթէ իր և քէննըտիի մէջ անդադար վիճաբանութիւններ կ'ըլլային, թէպէտ և անոր պէտք եղած յարգութիւնը տալէն զանց չէր ըներ։

Մէկը կը տարակուսէր, միսը կը հաւատար. մէկը լուսաւորեալ խոհեմութիւնն էր, միսը կոյր վստահութիւնը. տոքտորը տարակուսի ու հաւատոյ մէջ տեղը կը գտնուէր. այլ ես պէտք է ըսեմ որ ոչ մէկին փոյթ էր և ոչ միսին։

— Էյ աղէկ ուրեմն, պարոն քէննըտի, կ'ըսէր ձոյ։

— Էյ աղէկ ուրեմն, տղաս։

— Ահա ժամանակը կը մօտենայ. կ'երևայ թէ մենք դէպ 'ի լուսին ճանապարհորդենք պիտոր։

կը շարունակուի։

ՊԱՐԻԻ ՍՈՒՐԲ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՍՏՈՐԵՐԿՐԵԱՑ ՄԱՏՈՒՌԸ

Ինչպէս արևելք և հիւսիսային Ռուսաստանի մէջ, ասանկ ալ հարաւային Իտալիա՝ Ս. Նիկողայոսի մեծ յարգ ու պատիւ կ'ընծայեն։ Ռուսաստան «Նիկողայոս Աքանչելագործ» կը կոչեն, և է տէրութեան պաշտպան սուրբը. ուրիշ երկիրներ ալ մեծ պատիւ կ'ընծայեն այս սուրբիս, այլ անոր մեծագոյն ու փառաւոր պաշտօնը՝ Պարի Իտալիոյ քաղքին մէջը կը կատարուի։

Զենք ուզեր այս սուրբիս վարքը գրել հոս և անոր հրաշագործութիւնները յիշել՝ որ դարէ դար մեզի աւանդուած են. միայն իր կենաց ժամանակը յիշենք՝ որ երրորդ ու չորրորդ դարուն մէջ տեղուանք եղած է. իր հայրենիքը Պատարա՝ փոքր Ասիոյ քաղաք մըն է։ Միւռայի եպիսկոպոս ըլլալով՝ Նիկիոյ ժողովին ներկայ գտնուեցաւ, ուր ախոյեան հանդիսացաւ Արիոսեանց աղանդոյն դէմ։ Երբ չորրորդ դարուն կէսերը, դեկտեմբերի 6ին մեռաւ, ամեն կողմէն ժողովուրդը կը վազէր անոր մարմինը տեսնելու, որ ըստ աւանդութեան իւղային քրտինք մը կը վազցնէր։ Ս. Նիկողայոսին նշխարքը 1087ին Մայիսի 9ին Պարի քաղաքը փոխադրուեցան, և նոյն տարին ձեռք զարնուեցաւ իրեն ընծայուած եկեղեցւոյն շինութեանը։ Այս տաճարս մէկ երկայն թևէ մը կը բաղկանայ, որուն կամարաշէնն յարկը իրեք կարգի սիւներու վրայ կը հանգչի։ Շիրիմը խորանովը հանդերձ՝ եկեղեցւոյն մէջ տեղը կանգնուած է ամբողջ զուտ արծըթէ, որուն չորս կողմը վանդակապատ մը կայ. խորանին չորս կողմերուն վրայ քանդակներ կը տեսնուին՝ որ սրբոյն մէկ քանի հրաշքը կը ներկայացնեն. և առջևի կողմէն ծակ մը

ՊԱՐԻԻ ՕՈՒՐԲ ՆԻԿՈՂԱՅ

կայ, ուսկից այցելուք կրնան սրբոյն մար-
մինը տեսնալ։ Ժողովրդական կարծիք
մըն է՝ որ այն մարմինը չարուհնակ եղ կը

վազցնէ զոր՝ քահանայ մը սպնդով մեծ
չիշերու մէջ կը լեցնէ, որոնց մէջ՝ ըստ
ժողովրդեան կարծեաց՝ ժամանակ անց-

ՅՈՐԵՐԿՐԵԱՑ ՄԱՏՈՒՌԸ

նևլով, աղնիւ գոհար մը կը փոխուի այն իւղը։

Խորանին վրայ սրբոյն արձանը եպիս-

կոպոսական զգեստներով հագուեցու-
ցած կանգուն կեցած է. ամբողջ աղէկ
ոսկեզօծ արծըթէ է, իսկ իր կենդանա-

գիր պատկերը մասնաւոր տեղ մը կը պահուի, որ դանձ կամ սենեակ դանձի կ'ըսուի։

Հին եկեղեցւոյն վրան՝ (որ հիմակուան ատորերկրեայ մատուռն է, և զոր մեր պատկերը կը ներկայացնէ) ուր 1098ին Պեմունդոս խաչակրաց հետ երթալու ըլլալով՝ իր զէնքերը օրհնել տուաւ, արդի չքեղ եկեղեցին չինուած է, որ 1197ին օծուեցաւ։ Ասոր կից, բայց 'ի եկեղեցւոյն կանոնիկոսաց բնակարաններէ, հիւրանոցն է, որ գրեթէ 20,000 ուխտաւոր կրնայ ընդունիլ՝ որոնք մէկ օրուան համար բնակարանէ պատ կ'ունենան նաև հաց, գինի, դմուճ, միս, ձուկ, ընդեղէն, կթեղէն և պտուղ։ Մայիսի 9ին, որ սրբոյն նշխարաց փոխադրութեան տօնը կը կատարեն, եկեղեցւոյն և հիւրանոցին՝ եօթը կամ ութ հազար ուխտաւոր այդ կ'ելլեն, հետերնին ընծաներ տանելով։

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՑԱՐԵԽՄՈՒՏ

Եկեղեցւոյ առաջին դարերէն մինչև մեր օրերը Ծննդեան օրը գերակայապէս ժողովրդական հանդէս մը սեպուած ու պահուած է, և գլխաւորապէս գիւղերէից մէջ. և անանկ ալ պէտք էր ըլլար ըստ ինքեան, ինչպէս նաև Մանծոնի գեղեցկապէս կ'ըսէ.

> Հրեշտակ յերկնից առ մարդիկ
> Աւետաւոր բաստիս այս,
> Ոչ հրեղօրաց սաւառնիկ
> Պահպանական անդր 'ի կայս.
> Այլ յերկիւղած մէջ հովուաց,
> Խիստ աշխարհի անգիտաց,
> Լուսապայծառ երևի։

Եւ որովհետև Ծնունդը ձմեռուան խիստ ժամանակը կու գայ, երբ ցրտին պատճառաւ դաշտաց աշխատութիւնները դադրելով բոլոր մշակները կալուածատան վառարանին չորս բոլորը կը ժողովին, հանդէսը առաջները բանաստեղծական երևոյթ մը կ'առնուր. ո՛րուն մշուշ յիշատակ մը դեռ ևս մնացած է մեկ քանի արդի սովորութեան մէջ։

Եւ յիրաւի ինչ է Ծննդեան ըսուած կոձղը, եթէ ոչ գիւղական հանդիսի մը յիշատակը, որ հին ատեն Ծննդեան առթով կը կատարուէր։ Խթման իրիկունը ամենայն աշխատութիւն կը դադրէր, և երդ ու պար կ'ըլլար բոլոր զբաղանքը։ Ու երբ կէս գիշեր կը մօտենար կոձղը գտնելու կ'երթային։ Այս կոճղը՝ ծառի մը բնոյն քառորդը կամ նաև կէսը կ'ըլլար, որ բաւական էին այն ատենուան երկրագործական կալուածոց վառարանները ընդունելու։ Մեծ հանդէսը կոճղին մկրտութեանը վրայ կը կայանար, և ինչպէս բուն մկրտութեան մէջ կրնքամայր մը ու կնքահայր մը կ'ըլլայ, այսպէս ալ այս մկրտութեանս մէջ նոյն երկու անձինքը կը գտնուէին. և եթէ չաքարավաճառին հեռաւորութեանը պատճառաւ նշանոյլ չաքարեղէնքը պակսէին, կալուածատան փուռը տեսակ տեսակ անուշահամ խմորեղէններ եփելէն զանց չէր ըներ։

Կոճղը գտնալէն ետքը մէկ քանի ուժեղ գեղջուկներ հանդիսով կնքահօր ու կնքամօր առջին կը տանէին։ Ան ատեն տանտէրը քահանայ կը ձևանար, և մկրտութիւնը ըստ ուղղափառադոյն ծիսին կը կատարուէր։

Մկրտութիւնը լմնալէն ետքը, կոճղը մէկ ծայրէն ընդարձակ վառարանին տակը կը դրուէր՝ որ այրի, և բոլոր գիշերը ուրախութեամբ ու խնամուհանդիսով կ'անցունէին։ Կէս գիշերուան աղօթքի զալով՝ կրակը կը մարէին, ու երկրորդ օրը տնկալուչ կինը Ծննդեան կոճղը տան ապահով տեղ մը կը պահէր, և մինչև միւս տարին ալ վառելու չէր գործածուէր, բայց եթէ փոթորկի ատեն՝ և կամ երբ երկինքը դաշտերը կարկտով զարնելու վտանգ մը կը սպառնար։

Կէս գիշերուան ատենները այն բարեգեղացիք, մշակք կամ հովիւք խումբ խումբ կամ պատարագ տեսնալու կ'երթային գեղի եկեղեցին, կամ գեղէն դուրս և կամ ուրիշ ինչ և իցէ տեղ